

DUIN

JAARGANG 29, NR. 1
APRIL 2006

ISSN - 0168-7948

REDACTIE

BAS ARENS
PETER VAN DEN BERG
MARTIN DE JONGE
ARJEN KOK
MONIEK LÖFFLER
IKE SPAN

HOOFDREDACTEUR

MARJA ZANDBERG

VORMGEVING

RENÉ LENNAERTS, AMSTERDAM

PRE-PRESS EN DRUK

SALLAND DE LANGE, DEVENTER

REDACTIE-ADRES

DUIN, POSTBUS 664
2300 AR LEIDEN
TEL. 071-5160490
FAX. 071-5160499
E-MAIL: REDACTIE@DUINBEHOUD.NL
WWW.DUINBEHOUD.NL

BEZOEKADRES

STATIONSWEG 12, LEIDEN

LOSSE NUMMERS

€ 6,= (THEMANUMMERS € 7,=)

ABONNEMENT

BESCHERMHEER-VROUWE VANAF € 50,=
65+ € 14,=
PARTICULIEREN € 18,=
INSTELLINGEN € 31,=

BETALINGEN

GIRO 35 05 200 TEN NAME VAN
STICHTING DUINBEHOUD TE LEIDEN

ADVERTENTIES

REDACTIE DUIN
TEL. 071-5160494
E-MAIL: REDACTIE@DUINBEHOUD.NL

© STICHTING DUINBEHOUD

STICHTING DUINBEHOUD IS LID VAN DE VERENIGING
KUST EN ZEE. KLIJK OP WWW.KUSTENZEE.NL

Bij de voorkant:

*Dreigt er wateroverlast in de duinen door
klimaatverandering? (foto: Joos Versfelt).*

*Dit tijdschrift wordt gedrukt op
cyclus-papier (100% recycling).*

- 3 HET KLIMAAT EN DE DUINEN**
JOHN VAN VLIET
- 5 BOKKENORCHIS**
ROLF ROOS
- 6 KLIMAAT EN KLIMAATSVERANDERING**
MONIEK LÖFFLER
- 8 ZWAKKE SCHAKELS, STERKE NATUUR**
MARC JANSSEN
- 11 HEREMIETKREEFTEN**
ROLF ROOS
- 12 KLIMAATSVERANDERING IN DE DUINEN: HOE
GAAN DUINPLANTEN OM MET NATTE VOETEN?**
PETER VAN BODEGOM EN RIEN AERTS
- 14 DUINBEHOUD IN ACTIE**
- 15 RECENSIES**
- 16 DUINLEVEN**
BONT ZANDOOGJE
PETER VAN DEN BERG

Door langdurige ziekte van de hoofdredacteur is het eerste nummer van DUIN later verschenen. Het tweede nummer zal om deze reden ook later verschijnen. Excuses hiervoor.

*Wilt u **donateur** worden van Stichting Duinbehoud of een
abbonement op het tijdschrift DUIN? Bel dan tijdens kantooruren
naar 071-5160490 of email naar: secretariaat@duinbehoud.nl*

***Opzeggingen** van het abbonement graag schriftelijk of per email
(secretariaat@duinbehoud.nl) vóór 1 november van het lopende jaar
indienen. Als na 1 november van het lopende jaar wordt opgezegd,
loopt het abbonement tot en met 31 december van het volgende
jaar.*

Bont zandoogje

Onbedreigd nummer één op de hitlijst van de duinvlinders is het bruin zandoogje, aldus het boek *Duinvlinders* waarvan u elders in dit nummer een recensie kunt vinden. De zandoogfamilie bezet op die lijst ook de plaatsen 2, 5, 11 en 19. Ze overwinteren alle vijf als rups en allemaal leven ze van grassen. In heel Noordwest-Europa komen er wel dertig soorten zandoogjes voor. Ze houden je wel bezig, want je kan er een spelletje van maken waar ze zitten als ze hun ogen niet tonen. Ook op de camouflagehitlijst staan ze hoog genoteerd. Hoe vaak hebben mijn ogen niet het kale strandzand afgezocht naar een net gelande heivlinder, om pas na tien seconden het beestje terug te vinden. Die heivlinders zuigen er nectar uit de zeeraket.

Tijdens een excursie in Meijndel, enkele jaren geleden, vloog er een zandoogje op vanuit een bosje. Hij zag er merkwaardig donker uit. Ik liep verder over het pad, en steeds vlogen er diezelfde zandoogjes op. Ze gingen daarna weer zitten op een zonnig blaadje. Het bleken bonte zandoogjes, en ze kwamen er in de jaren ervoor niet of nauwelijks voor. In de laatste jaren hebben ze zich flink uitgebreid, vermoedelijk door de klimaatwijziging. Ook in Zuid-Kennemerland zijn ze nu gesignaleerd.

Bonte zandoogjes overwinteren voornamelijk als pop. Al vroeg in het voorjaar, in april, verschijnen de eerste vlinders. Een tweede of zelfs derde generatie is mogelijk. Sommige rupsen groeien snel, andere traag. Zo worden risico's gespreid. Tijdens die excursie in Meijndel keken die vlinders wel vreemd op: ze namen exemplaren van mensen waar die normaal vele kilometers noordelijker vertoefden.

